

Pozitivni vplivi pripovedovanja na otroke in mladostnike

Positive Effects of Storytelling on Children and Adolescents

Dr. Nina Jamar

Glasbena šola Jesenice, Kasarna,
Cesta Franceta Prešerna 48,
4270 Jesenice

ninajamar@gmail.com

Izvleček

Namen prispevka je spodbuditi pripovedovanje, tematsko povezano z glasbo, v knjižnicah na glasbenih šolah. Zato smo se tokrat odločili, da bomo pregledali literaturo, ki nas bo seznanila s pozitivnimi vplivi pripovedovanja na otroke in mladostnike. Literaturo smo našli z iskanjem po ključnih besedah s pomočjo Mrežnika. Iskali smo s kombinacijo ključnih besed, kot so pripovedovanje, otroci, možgani. Izmed dobljenih zadetkov smo izbrali nekaj člankov, ki govorijo o pozitivnih vplivih pripovedovanja na otroke in mladostnike. Nekaj nadaljnje literature smo našli tudi med referencami v prvotno najdeni literaturi. Analiza je omejena z dejstvom, da pregled literature nikakor ni popoln in da smo se s temo šele začeli seznanjati. Tokrat smo se osredotočili na pozitivne vplive pripovedovanja na pedagoškem področju. Rezultati pregleda literature so pokazali, da ima pripovedovanje pozitiven vpliv na pridobivanje besedišča, sposobnost pisanja, raziskovanje vsebine, razvijanje samopodobe, krepitev samozavedanja, razvijanje domišljije ter kulturno znanje. Več kot dovolj razlogov za vključitev pripovedovanja v bibliopedagoško delo v knjižnicah na glasbenih šolah.

Ključne besede: glasbene šole, otroci, mladostniki, pripovedovanje, pravljice.

Abstract

This paper explores the benefits of incorporating music-themed storytelling in libraries within music schools. Therefore, we reviewed the literature on the positive effects of storytelling on children and adolescents, using the Grid Engine to search for relevant studies with keywords such as storytelling, children, and brain. Several references highlighting the advantages of storytelling for children and teenagers were selected. While the scope of our literature review remains limited, as this is an emerging area of inquiry, the findings underscore the substantial educational value of storytelling. Specifically, storytelling has been shown to positively influence vocabulary acquisition, writing skills, content exploration, self-esteem, self-awareness, imagination, and cultural knowledge. These findings provide a strong rationale for integrating storytelling into library programmes in music school settings.

Keywords: music schools, children, adolescents, storytelling, fairy tales.

Uvod

Namen prispevka je spodbuditi pripovedovanje, tematsko povezano z glasbo, v knjižnicah na glasbenih šolah. Kako pripovedovanje oziroma pravljice, katerih vsebina je povezana in/ali obogatena z glasbo, v knjižnici na Glasbeni šoli Jesenice uporabljamo pri delu z najmlajšimi učenci in predšolskimi otroki iz Vrtca Jesenice, smo opisali že v reviji Šolska knjižnica (Jamar, 2020). Zato smo se tokrat odločili, da bomo pregledali literaturo, ki nas bo seznaniła s pozitivnimi vplivi pripovedovanja na otroke. Tudi v glasbeni šoli pripovedovanje uporabljamo predvsem pri delu z najmlajšimi, kot bomo videli, pa pripovedovanje sploh ni namenjeno le najmlajšim. Zato se bomo bolj kot na najmlajše v prispevku osredotočali na osnovnošolske otroke. To pa je lahko smer, v katero lahko gremo v prihodnje.

Kot se bomo seznaniili, pripovedovanje med drugim vpliva tudi na razvoj bralne pismenosti. Rezultati mednarodne raziskave bralne pismenosti četrtošolcev PIRLS, ki jo izvaja Pedagoški inštitut, so pokazali, da so slovenski učenci leta 2021 v povprečju dosegli slabši rezultat kot leta 2016. V letu 2021 se je v primerjavi z letom 2016 znižal delež učencev, ki so dosegali višje mejnike bralne pismenosti, povečal pa se je delež učencev, ki so pod najnižjim mejnikom. Slovenski učenci so le v majhnem deležu (28 %) poročali, da zelo radi berejo. Delež učencev, ki izražajo veselje do branja, je primerljiv z deležem staršev v Sloveniji, ki prav tako v majhnem deležu (26 %) poročajo o veselju do branja (Rezultati mednarodne raziskave bralne pismenosti četrtošolcev PIRLS 2021, 2024). Glede na to, da se rezultati na področju bralne pismenosti nižajo, so vse možnosti za izboljšanje rezultatov na področju bralne pismenosti dobrodošle. Ena izmed njih je tudi pripovedovanje.

Teoretična izhodišča

Ker je govora o Glasbeni šoli Jesenice, najprej nekaj podatkov o njej. Glasbena šola Jesenice je bila ustanovljena septembra 1947 z Odlokom ministrstva za prosveto in kulturo LR Slovenije. Knjižnica na Glasbeni šoli je začela delovati v šolskem letu 2003/2004. Svoje prostore je dobila leta 2005, ko se je Glasbena šola Jesenice preselila v nove prostore. Od šolskega leta 2006/2007 naprej se

je poudarjalo tudi povečanje pedagoške dejavnosti knjižnice. Podlaga, na kateri gradimo, so pravljice oziroma njihovo pripovedovanje. Tematsko so povezane z glasbo, branjem, knjigo, knjižnico. Včasih pravljice pripovedujemo tudi s pomočjo kamišibaja ali glasbe.

Kamišibajska predstava je videti tako, da kamišibajkar (pripovedovalec ali prikazovalec) postavi butaj (lesen oder) na dvignjeno mesto, navadno je to miza. V butaju so slike, na katerih je narisana zgodba. Kamišibajkar stopi k odru, odpre vratca in začne pripovedovati zgodbo. Ob tem vleče slike iz butaja tako, kot teče zgodba, vse do konca, ko se vratca butaja spet zaprejo (Sitar, 2018). Predvsem pa velja poudariti (McGowan, 2010), da gre pri kamišibaju najprej za vizualno komunikacijo, potem pa vizualno komunikacijo dopolnimo ali poživimo z ustnimi informacijami. Gre za eno od oblik pripovedovanja zgodb, ki se je razvila na Japonskem v poznih 20-ih letih 20. stoletja. Na Japonskem je kamišibaj postal izredno priljubljen med letoma 1940 in 1950. Stereotipna slika uličnega umetnika ponazarja človeka, ki se ukvarja s prodajo sladkarij in ki s kolesom potuje od soseske do soseske, prodaja domače slaščice in pozornost otrok pridobiva s pripovedovanjem zgodb, ki jih pripoveduje tako, da vleče ilustrirane kartice iz lesenega odra. Kamišibaj je kmalu postal zanimiv za učitelje, knjižničarje, pripovedovalce zgodb in umetnike po vsem svetu. Sitar (2018) navaja, da je bil v Sloveniji občinstvu kamišibaj prvič predstavljen šele leta 2013, torej več kot petdeset let kasneje kot na Japonskem.

Glasba je tista, ki opredeljuje Glasbeno šolo Jesenice. Zato naj, če že pripovedujemo pravljice, nekaj besed namenimo tudi glasbenim pravljicam. Kot navaja M. Voglar (1976), je delež glasbe pri glasbeni pravljici lahko različen. Lahko je majhen, glasbo lahko vključimo v pripovedovanje in ima samo dopolnilno vlogo. V pripoved vključimo le eno, lahko dve otrokom znani ali neznani otroški pesmi ali skladbici. Glasba je lahko zvočno ilustrativne narave, pripovedovanje popestrimo z glasbo tako, da na primer prihajanje različnih živali zvočno ilustriramo z različnimi instrumenti. Delež glasbe pa je lahko tudi enakovreden besedilu oziroma je glasbe lahko skoraj toliko kot besedila ali več. V glasbeni pravljici *Peter in volk* Sergeja Prokofjeva je glasba pomembnejša kot besedilo. Pazimo pa, da glasbe in besedila ne posredujemo sočasno, saj vpletanje glasbe med napeto pripo-

ved ni primerno. De Vries (2007) se je v svoji raziskavi ukvarjal s tem, kako starši in skrbniki dojemajo glasbo na pravljicnih urah, namenjenim otrokom, mlajšim od petih let, v splošnih knjižnicah. Rezultati so izpostavili predvsem naslednje: glasba med pripovedovanjem izboljša socialno interakcijo otrok in osredotočenost otrok na pripovedovanje, glasba je del pripovedovanja (različne oblike uporabe glasu, uporaba inštrumentov za prikaz dogajanja znotraj zgodbe), pravljicne ure so lahko vir navdiha za uporabo glasbe med pripovedovanjem tudi doma (ustvarjanje različnih zvočnih učinkov; vključitev pesmi, povezanih z zgodbo).

Naslov našega prispevka je *Zakaj pripovedovati otrokom in mladostnikom*. In kaj sploh pomeni pripovedovati? Pripovedovati pomeni z govorjenjem posredovati določeno vsebino (Pripovedovati, 2024). Lahko gre tudi za pravljice, zgodbe. Baloh (2019, 47) navaja, da pripovedovati pomeni »tvoriti besedila, ki nam govorijo o nečem, kar se v določenem logičnem zaporedju dogaja v času in prostoru. Ko pripovedujemo, poslušalcu/bralcu posredujemo dogodke, ki se med seboj prepletajo v časovno zgodbo, ta pa se dogaja v nekem prostoru. V različnih trenutkih pripovedi lahko vedno določimo prej in potem.« Frlic (2020, 13) govori o tem, da se je »v sedemdesetih letih 20. stoletja v urbanih okoljih Zahodne Evrope in Severne Amerike začela razvijati odrska oblika, ki performativno črpa iz tradicionalne umetnosti pripovedovanja, za vsebino pa jemlje večinoma tradicionalne folklorne žanre. Zanj se je uveljavil izraz sodobno pripovedovanje. Udejanja se v obliki rednih in občasnih pripovedovalskih prireditev v različnih kulturi namenjenih prostorih (klubih, barih, knjižnicah, kulturnih domovih, gledaliških in koncertnih dvorinah) ter na pripovedovalskih festivalih, ki ponujajo zgoščen pregled pripovedovalskega dogajanja. Poleg performativnega pripovedovanja za občinstvo pripovedovalci izvajajo izobraževanja s področja pripovedovanja ter pripovedovanje kot aplikativno metodo vključujejo v vzgojne, izobraževalne, socialne in okoljevarstvene kontekste.«

Za začetnici sodobnega pripovedovanja v našem prostoru veljata Anja Štefan in Ljoba Jenče. S področja pripovedovanja v Sloveniji velja omeniti Pripovedovalski festival (kot osrednjo pripovedovalsko prireditev), Mariborsko pravljичno dogajanje, skupino Za 2 groša fantazije, Pripovedovalski Variete, Križnikov pravljic-

ni festival v Motniku ter pripovedovalske prireditve za odrasle drugod po Sloveniji. Omeniti velja še pripovedovalke, kot so Ana Duša, Špela Frlic in Irena Cerar. Ko govorimo o glasbeni pravljici, pa sta v slovenskem prostoru umetnost glasbene pravljice najbolj približala Mira Voglar (na primer *Gradič, Živali pri babici zimi, Živalski karneval, Papirnati človek*) in Janez Bitenc (na primer *Tri muce in druge glasbene pravljice, Slonček Jakobček, Leseni ptiček in druge glasbene pravljice, Oblaček Postopaček, Spominčica, Lučka*).

Pripovedovanje oziroma posredovanje zgodb se danes večinoma povezuje z otroki. A ni bilo vedno tako. Zgodbe so bile v svojem začetku namenjene prenašanju tradicije, preteklosti in izkušenj med odraslimi. Če preberete ali poslušate zgodbe iz bogate ljudske zapuščine Zgornjesavske doline na portalu Kamra (Kamra, 2024), ki jih je povedala teta Pehta oziroma Marica Globočnik, to niso zgodbe, namenjene otrokom (Jamar, 2021). Prav tako zgodbe, izdane pod naslovom *Sveti Coprijan*, niso namenjene otrokom. Gre za pravljice, povedke in drugo pripovedno izročilo iz Motnika in okolice, ki jih je zapisal Gašper Križnik in ki sta jih uredili Breda Podbrežnik Vukmir ter Monika Tropej Telban (Križnik, 2020).

Pripovedništvo ima tudi svoj svetovni dan, in sicer 20. marca. Svetovni dan ustnega pripovedovanja zgodb praznujemo vsako leto na marčni ekvinokcij oziroma spomladansko enakonočje. Takrat sta dan in noč približno enako dolga in začne se pomlad. Za mednarodni dan pripovedništva organizatorji vsako leto izberejo določeno temo: krstna tema leta 2004 so bile ptice, v preteklih letih pa so se pojavljale rdeče niti, kot so mostovi, luna, popotnik, sanje, sosedi, luč in senca, voda, drevesa, sreča in usoda, pošasti in zmaji, želje, močne ženske, preobražanje, modri norci in miti, bajke, potovanja (Lukovnjak, 2020).

Glasba med pripovedovanjem izboljša socialno interakcijo otrok in osredotočenost otrok na pripovedovanje, glasba je del pripovedovanja, pravljicne ure so lahko vir navdiha za uporabo glasbe med pripovedovanjem tudi doma.

Omenili smo že, da se bomo v nadaljevanju seznanili s tem, da pripovedovanje lahko pomaga pri razvoju pismenosti. Kaj pa pismenost sploh je? Pečjak (2010, 15) navaja, da je pismenost »kompleksna sposobnost, ki vključuje številne spretnosti in sposobnosti branja, pisanja (tudi računanja), pri čemer je poudarjen različen razvoj pismenosti glede na starost, spol, izobrazbo in druge dejavnike (na primer socialni kontekst). Pismenost je torej kulturno, socialno in zgodovinsko-geografsko determiniran pojem. Temeljni element vseh pismenosti je bralna pismenost.« Sicer pa Pečjak (2010) omenja različne vrste pismenosti: akademska pismenost, pismenost odraslih, bilingvistična pismenost, osnovna pismenost, računalniška pismenost, pismenost okolja, kritična pismenost, kulturna pismenost, družinska pismenost, funkcionalna pismenost, medgeneracijska pismenost, marginalna pismenost, medijska pismenost, minimalna pismenost, poliglotska pismenost, bralna pismenost, televizijska pismenost, vizualna pismenost, pragmatična pismenost, preživetvena pismenost, pismenost delovnega mesta, ideološka pismenost.

Pečjak (2010) govori o štirih psiholoških vidikih možnega raziskovanja bralne pismenosti. Gre za strukturni, razvojni, izobraževalni in edukometričen vidik. S strukturnega vidika gre za prikaz različnih sposobnosti ((meta)kognitivnih in motivacijsko-emocionalnih), ki tvorijo temelj bralne pismenosti. Razvojni vidik govori o tem, kako in v kakšnem zaporedju naj bi potekal razvoj bralnih zmožnosti, da bi bil usklajen z razvojnimi značilnostmi otroka/mladostnika. Izobraževalni vidik prikazuje, na kakšen način v procesu učenja in poučevanja (predvsem formalnega) ugotavljati in razvijati bralne zmožnosti učencev. Edukometričen vidik pa govori o tem, s kakšnimi metodami in tehnikami ter s katerimi instrumenti lahko merimo posamezne strukturne elemente pismenosti in razvojne zmožnosti oseb v različnih obdobjih življenja (predvsem v obdobju obveznega formalnega, osnovnošolskega izobraževanja).

Zasnova analize

Izvedli smo pregled dostopne literature. Analizo omejuje predvsem dejstvo, da smo pregledali samo dostopno literaturo in da je literature na to temo še veliko več. Literaturo smo našli po ključnih besedah s pomočjo Mrežnika (2024). Iskali smo s kombinacijo ključ-

nih besed, kot so 'pripovedovanje', 'otroci', 'možgani'. Izmed dobljenih zadetkov smo izbrali nekaj člankov, ki govorijo o pozitivnih vplivih pripovedovanja na otroke. Nekaj nadaljnje literature smo našli tudi med referencami v prvotno najdeni literaturi. Dejstvo, ki se ga zavedamo, namreč da pregled literature nikakor ni popoln in da smo se s temo šele začeli seznanjati. Bi pa radi raziskovanje te teme nadaljevali tudi v prihodnje.

Raziskovalno vprašanje, ki smo si ga postavili, je bilo: »Kakšne pozitivne vplive s pedagoškega vidika ima pripovedovanje na otroke in mladostnike?« Torej, zakaj pravzaprav pripovedujemo in zakaj bomo pripovedovali tudi v prihodnje.

Pozitivni vplivi pripovedovanja s pedagoškega vidika

Med pozitivne vplive pripovedovanja zgodb bi lahko prišteli tudi tiste z zdravstvenega in družinskega vidika. A se bomo tokrat, ker pripovedujemo v šoli, osredotočili na vplive pripovedovanja zgodb na pedagoškem področju. Ker je angleški izraz za pripovedovanje »storytelling«, bomo v nadaljevanju govorili o pripovedovanju zgodb.

Obstaja veliko literature, kako pripovedovati predšolskim otrokom. Prav tako pa obstaja literatura, kako lahko zgodbe uporabljamo tudi kot del pouka. Raziskave, ki se ukvarjajo z vplivom pripovedovanja zgodb pri pouku, je prikazal Mello (2001), ki je tudi povzel njihove rezultate. Knjiga, ki govori o tem, kako navduševati in izobraževati mladostnike s pripovedovanjem, ima naslov *Engaging teens with stories* (2017) oziroma v slovenščini *Privabljanje najstnikov z zgodbami*. Razdeljena je na osem poglavij: Pripovedovanje in mladostniki: pregled; Tvoji možgani in zgodbe: znanost pripovedovanja zgodb; Digitalno pripovedovanje; Bajke ter pravljice in popularni mediji: močne ženske, rehabilitirane čarovnice in zlikovci, ki jih radi sovražimo; Pripovedovanje zgodb mladostnikom; Mladostniki pripovedujejo zgodbe: kako začeti; Pripovedovanje ogroženim mladostnikom; Pisna povezava: mladostniki, bajke in urbane legende.

Rutar (2012) zapiše: »Učitelj bi moral biti v učilnici 'pripovedovalec (zastopnik) zgodb', učence bi moral pod-

preti pri ustvarjanju 'velike slike', ne pa prenašati nepovezane fragmente znanja, podatkov, dejstev ali informacij, koščkov, iz katerih učenci ne morejo zgraditi zgodb. Taki fragmenti se v glavnem hitro izgubijo, medtem ko so zgodbe večne. Naši predniki so se tega zelo dobro zavedali, zato so tudi skrbeli za tradicijo pripovedovanja. Učitelji bi morali zato vsak dan sporočati svojim učencem: Pripovedoval vam bom zgodbe, v katere strastno verjamem, od vas pa ne pričakujem, da me boste le poslušali in se strinjali z menoj, temveč pričakujem, da boste razvili svoje zgodbe, jaz pa vam bom pri tem pomagal.»

Pismenost

S predšolskimi otroki, starimi od tri do pet let, je raziskavo izvedla Phillips (2000). Raziskovala je pripovedovanje v zgodnjem otroštvu. Ugotovila je, da otroke pripovedovanje zgodb spodbudi k ustvarjanju lastnih vizualnih idej in podob. Torej spodbuja razmišljanje. Otroci tudi dodatno razvijajo svoje jezikovne sposobnosti, saj jih pripovedovanje spodbudi k doživljanju in raziskovanju vseh jezikovnih oblik (govorjenje, poslušanje, branje in pisanje). Pripovedovanje torej vpliva na razvoj zgodnje pismenosti. Majhni otroci bodo z intimno in družbeno izkušnjo pripovedovanja zgodb razvili tesnejše odnose in občutek skupnosti. Pripovedovanje zgodb torej povezuje.

Agosto (2016) pa je izvedla raziskavo s sedem in osem let starimi otroki. Rezultati so pokazali, kako so za razvoj pismenosti, na katero med drugim vpliva pripovedovanje, pomembne tudi dejavnosti, ki sledijo pripovedovanju. Spretnosti pismenosti, ki jih lahko razvijamo po pripovedovanju, so: vizualizacija, kognitivna angažiranost, kritično mišljenje in zaporedje zgodb. Dejavnosti, s katerimi lahko spodbujamo spretnosti pismenosti po pripovedovanju, pa so: nadaljnja vprašanja (Kje, mislite, se je ta zgodba dogajala? Kaj mislite, kaj se je zgodilo po koncu zgodbe?); vzpostavljane osebne povezave (Kateri je bil vaš najljubši del knjige in zakaj? Če bi bili vi glavni junak knjige, kaj bi storili na njegovem mestu? Ali ste kdaj imeli kakšno podobno izkušnjo, kot je opisana v zgodbi?); rekonstrukcija (pripovedovalec lahko prosi posameznega otroka, naj zgodbo rekonstruira, ali pa za to prosi manjšo skupino otrok; otroci tako postanejo del zgodbe); obnavljanje (pripovedovalec lahko povabi enega ali več poslušalcev, da obnovijo povedano zgodbo in s tem izboljšajo sposobno-

sti pomnjenja in zaporedja zgodb); povezava s knjigami (usmeritev na različice zgodb ali podobne zgodbe za branje v knjižnici ali za izposajo na dom spodbuja poslušalce k nadaljnjemu razmišljanju in refleksiji); povezava z drugimi zgodbami (pripovedovalec lahko, če želi spodbuditi kritično mišljenje otrok, pove dve podobni zgodbi ali dve verziji ene zgodbe, diskusija po pripovedovanju pa naj bo osredotočena na razlike in podobnosti med zgodbama); risanje po pripovedovanju (pomaga pri razvijanju vizualizacijskih sposobnosti); pisanje po pripovedovanju (po pripovedovanju lahko otroci napišejo pesmi, eseje ali kratke zgodbe; če še ne znajo pisati, lahko pripovedovalec posname njihovo pripoved). Za konec je pomembno izpostaviti tudi dejstvo, da pripovedovanje v živo otroke lahko razveseli in pripomore k temu, da sta knjižnica in pismenost izpostavljena kot nekaj pozitivnega. Kar pripomore k izpolnjevanju njenega temeljnega poslanstva.

Pomen pripovedovanja zgodb skupaj z razpravami ob uprizoritvah in drugimi umetniškimi procesi, kot sta risanje in pisanje zgodb, poudarja tudi Mello (2001). Raziskava med od devet do dvanajst let starimi otroki je pokazala, da se je s pripovedovanjem in dejavnostmi, ki so temu sledile, povečala sposobnost učencev za razjasnitev in preučitev vrednot. To je posledica dejstva, da se je ob pripovedovanju učencem ponudilo več perspektiv tako dogodkov kot likov. Učenci so se odzvali na paleto perspektiv ter s tem razširili lastne percepcije in stališča. Med seboj so sodelovali s poudarkom na bolj osebnem in pravičnejšem pristopu. K takšnemu sodelovanju pa je verjetno pripomoglo dejstvo, da so se s pomočjo razmišljanja, pripovedovanja in poslušanja seznanili s perspektivami vrstnikov.

Socialno in čustveno učenje

Govorili smo že o vplivu pripovedovanja v povezavi s pismenostjo. Hibbin (2016) pa je želela v svoji raziskavi preveriti socialno-čustvene vplive in koristi pripovedovanja v osnovni šoli. Socialno-čustvene vplive ter koristi pripovedovanja lahko razdelimo na pet konceptualnih področij. Konceptualna področja govorijo o tem, da lahko pripovedovanje omogoči, da osnovnošolci: postanejo bolj samozavestni, predstavljajo in razumejo sebe, razumejo druge z interpsihološkimi procesi, sodelujejo z drugimi. Socialno-čustvene vplive in koristi pripovedovanja pa na kratko zelo dobro označi že dodatek k

naslovu prispevka, ki opisuje raziskavo. Dodatek k naslovu se namreč glasi »razvijanje identitete in empatije s pomočjo pripovedovanja«.

Rezultati raziskave Gunawardena in Koivula (2023) so pokazali, da so zgodbe, pripovedovane v osnovni šoli, lahko sprožilec poglobljenih razprav, ki vplivajo na socialno-čustveno učenje. Zgodbe so lahko vir za spodbujanje čustvene modrosti otrok, povezane s samozavedanjem, družbeno zavestjo, oblikovanjem odnosov in sprejemanjem odločitev. Iztočnice, ki jih zgodbe ponujajo za pogovor v povezavi s socialno-čustvenim razvojem, so naslednje: razmišljanje o svojih dejanjih ob likih in dogodkih; krepitev kritične zavesti in solidarnosti v razredu; odpravljanje nesporazumov, napačnih interpretacij in stereotipov; izpostavljanje problematičnim situacijam in sprejemanju premišljenih odločitev; povečanje samozvesti pri komunikaciji v primeru težav; artikuliranje vprašanj, ki se porajajo v družbi; iskanje strategij za vzpostavljanje odnosov in nadzor čustev; spreminjanje pogleda na ljudi in življenje; vzpostavljanje pozitivnega vedenja in samoregulacije; razmišljanje o morali in kulturnih vrednotah; spoznavanje kultur in ljudi; izražanje čustev z zgodbami. Tudi Mello (2001) ugotavlja, da so zgodbe orodja, ki ob uporabi zagotavljajo povezave do vsebine, izkušenj in sveta šole. Prav tako navaja, da dejavnost pripovedovanja zgodb vpliva na medosebne odnose udeležencev, empatijo in občutek povezanosti v razredu. Ugotovljeno je bilo tudi, da pripovedovanje gradi mostove med učitelji in učenci z odpiranjem komunikacijskih linij v razredu in s podpiranjem samospoštovanja.

Razprava

Tokrat smo se osredotočili na pozitivne vplive pripovedovanja na pedagoškem področju. Omenili smo pozitivne vplive pripovedovanja na pismenost ter socialno in čustveno učenje. Kakor je ugotovil že Mello (2001), so tudi druge raziskave pokazale, da je pripovedovanje zgodb učinkovita učna metoda, ki vpliva na pridobivanje besedišča, sposobnost pisanja, raziskovanje vsebine, razvijanje samopodobe, krepitev samozavedanja, razvijanje domišljije in kulturno znanje (zavest o lokalni, nacionalni in evropski kulturni dediščini ter njenem mestu v svetu). Pripovedovanje pa pozitivno vpliva tudi na medosebne odnose. Kot navajata Frude in Killick (2011),

pripovedovanje pozitivno vpliva tudi na odnose in povezanost v družini. Obstajata tudi dve izvrstni znanstveni monografiji slovenskih avtoric o razvoju in spodbujanju pripovedovanja med otroki (Baloh, 2019; Marjanovič Umek in Fekonja, 2019). Izziv za pedagoga in družine.

Lahko bi spregovorili tudi o pozitivnih vplivih pripovedovanja na zdravstvenem in psihološkem področju. Eno izmed takih raziskav so izvedli Brockington idr. (2021). Rezultati so pokazali, da pripovedovanje pozitivno vpliva na otroke, ki so sprejeti na enoto intenzivne nege. Zaznano je povečanje oksitocina (hormon vsega lepega) ter zmanjšanje kortizola (hormon stresa) in bolečine. Zaznani so tudi pozitivni čustveni premiki med nalogo prostih asociacij (otrokom so pokazali kartice z ilustracijami medicinske sestre, bolnice, zdravnika, bolnika, knjige, bolečine in zdravila). Dokazani so torej fiziološki in psihološki vplivi pripovedovanja v naravno stresnih pogojih. Pripovedovanje je torej poceni in humanizirano posredovanje, ki lahko izboljša počutje otrok v bolnišnicah.

Pripovedovanje je pokazalo svojo moč tudi v času pandemije covida-19. Ker nismo mogli pripovedovati v živo, smo uporabljali moč digitalnih medijev in pripovedovali, kot smo takrat rekli, »s kavča«. Če socialni stiki niso bili mogoči v živo, so potekali vsaj preko ekranov. Pripovedovanje nas je združilo, čeprav smo morali upoštevati socialno razdaljo. Ena taka »glasbena pravljica s kavča« je nastala maja 2021 tudi na Glasbeni šoli Jesenice (Glasbena pravljica, 2021). Pravljico je pripovedovala dramska igralka, članica igralskega ansambla SLG Celje, Manca Ogorevc. Kljub vsemu smo ostali povezani. Kot navajajo Alonso-Campuzano idr. (2021), so otroci od prvega do petega razreda osnovne šole v Španiji, z nekaj prilagoditvami v prvem in drugem razredu, s pomočjo sistema Moodle kljub pandemiji razvijali pripovedovalske veščine in sodelovalno vedenje med spletnim pripovedovanjem zgodb. Rezultati so pokazali, da ima lahko dejavnost spletnega sodelovalnega pripovedovanja pozitiven vpliv na spodbujanje sodelovanja in socialne interakcije. Kar je bilo v obdobju, ko socialnih interakcij ni bilo, zelo pomembno. Indonezijski raziskovalci (Mariyam idr., 2021) so se ukvarjali z vplivom pripovedovanja na preventivno vedenje v času pandemije covida-19. Učencem tretjega razreda so s pomočjo knjige pripovedovali na temo covida-19. Izkazalo se je, da je imelo pripovedovanje pozitiven vpliv na preventivno obnaša-

nje otrok, povezano s covidom-19 (nošenje mask, umivanje rok, vzdrževanje razdalje in izogibanje množicam). V tem odstavku smo našli še nekaj pozitivnih vplivov pripovedovanja, povezanih s socialnim in čustvenim učenjem ter prepletenih z zdravstvenim vidikom.

Sklep

Ob koncu ne smemo pozabiti omeniti izjemnega Pravljličnega studia, ki deluje v okviru Vodnikove domačije. Kot je zapisano na njegovi spletni strani (Pravljlični studio. O projektu, 2024), gre za laboratorijski projekt, v okviru katerega raziskujejo, kako se otroci in odrasli družijo, spoznavajo, komunicirajo in učijo preko zgodb. Vsebinsko Pravljlični studio izhaja iz ljudskih pravljic, predvsem iz evropske pripovedne tradicije. Posebno pozornost posvečajo slovenski pripovedni tradiciji in spoznavanju pravljčnih in bajeslovnih bitij, ki so poseljevala naše okolje in domišljijo ljudi. Pomembno je, da jih otroci poznajo in da ljudske pripovedne dediščine ne razumemo kot nekaj zaključenega, s čimer se otrok zgolj seznaja, ampak kot proces, znotraj katerega se pomeni in pripovedovalske rešitve zgodb ves čas spreminjajo in prilagajajo. Tudi otroci so vanj lahko vključeni kot enakovreden ustvarjalni člen. V ta namen so oblikovali tudi pravljlično škatlo (Pravljlični studio. Pripovedovalska škatla, 2024). Gre za komplet treh pripovedovalskih orodij za spodbujanje besednega in vizualnega pripovedovanja v vrtcu in šoli, ki vsebuje pripovedovalske kocke, pripovedovalske prosojnice, pravljlični zemljevid in knjižico z navodili ter dodatnimi vsebinami. Knjižica prinaša podrobna navodila za uporabo pripovedovalskih orodij, številne predloge pripovedovalskih iger ter seznam knjižnih zbirk ljudskih pravljic, iz katerih izhajajo motivi in junaki, upodobljeni na orodjih. Pravljlični studio izpostavljamo zato, ker je Špela Frlic na izobraževalnem dnevu Društva bibliotekarjev Gorenjske januarja 2023 v Mojstrani z naslovom *Kjer so pravljice doma* poudarila, da je poleg našega pripovedovanja zgodb

otrokom pomembno še, da otroci spoznavajo pripovedovanje kot tako in se v njem urijo. Z našim pregledom literature smo prav tako dokazali, da za otroke ni pomembno le, da zgodbe poslušajo, temveč da se tudi urijo v pripovedovanju. Omenili smo, kako pomembno na otrokov razvoj vplivajo dejavnosti, ki sledijo pripovedovanju.

S pozitivnimi vplivi pripovedovanja na pedagoškem področju bi se bilo zanimivo ukvarjati tudi praktično in ne samo teoretično, kakor smo začeli. Lahko pa iz lastnih izkušenj povemo, da pripovedovanje v knjižnici na glasbeni šoli uporabljamo kot most do otrok, kot sredstvo, s katerim najdemo stik z otroki. Ta stik in prva izkušnja obiska knjižnice sta temelj, na katerem lahko potem gradimo pri vseh drugih obiskih knjižnice. Tistih, ki so namenjeni izposoji gradiva in/ali pridobivanju knjižnično-informacijskih znanj in/ali pripovedovanju. Ker se v knjižnici na Glasbeni šoli Jesenice največ ukvarjamo s pripovedovanjem najmlajšim (glasbena pripravnica, predšolska vzgoja, 1. razred nauka o glasbi), naj ob tem naštejemo še nekaj pravljic na temo inštrumentov in glasbe, ki so primerne za otroke med tretjim in petim letom starosti: *Čudež v operi*, *Frančkove glasbene urice*, *Hana Hašimoto, šesta violina*, *Hiša glasbe: o glasbenikih Ipvacih*, *Kako so nastale gosli*, *Medved in klavir*, *Miška želi prijatelja*, *Mrožek dobi očala*, *Na koncertu*, *O vetru, ki bi rad pel*, *Palček Anton*, *Tinka Tonka Flavtonka*, *Trompetka: mala dinozavrinja*, *V glasbeni šoli*, *V muzeju glasbenih inštrumentov*, *V operi*, *Violinist*, *Zmajček v glasbeni šoli*, *Žabji zbor*.

Tancer (2021) govori o tem, da so knjižnice »templji pripovedovanja«, ki pripovedovanje gojijo na profesionalni ravni in poskrbijo, da se s njim srečajo odrasli in otroci ter se bogatijo in ob njem rastejo in dozorevajo. Po vsej državi se otroci na urah pripovedovanja (pravljčnih urah, na katerih se pripovedujejo pravljice in zgodbe) učijo o sebi in svetu. Naj tako ostane še dolgo. Upamo, da je tole eden izmed korakov na naši poti pripovedovanja, ki se bo nikoli končala in bo trajala do konca naših dni.

Viri in literatura

- Agosto, D. E. (2016). Why storytelling matters. *Children and Libraries*, 14(2), str. 21–26.
- Alonso-Campuzano, C. idr. (2021). Children's online collaborative storytelling during 2020 COVID-19 home confinement. *European Journal of Investigation in Health, Psychology and Education*, 11(4), str. 1619–1634.
- Baloh, B. (2019). *Umetnost pripovedovanja otrok v zgodnjem otroštvu*. Založba Univerze na Primorskem.

- Brockington, G. idr. (2021). Storytelling increases oxytocin and positive emotions and decreases cortisol and pain in hospitalized children. *PNAS*, 118(2), str. 1–8.
- De Vries, P. A. (2008). Parental perceptions of music in storytelling sessions in a public library. *Early Childhood Educational Journal*, 35(5), str. 473–478.
- Engaging teens with story: how to inspire and educate youth with storytelling. (2017). Libraries Unlimited.
- Frlic, Š. (2020). »Zgodbe si jemljemo za svoje!«: Za 2 groša fantazije in sodobno pripovedovanje na Slovenskem. Slovensko etnološko društvo.
- Frude, N. in Killick, S. (2011). Family storytelling and the attachment relationship. *Psychodynamic practice*, 17(4), str. 441–455.
- Glasbena pravljica. (2021). Glasbena šola Jesenice. <https://www.youtube.com/watch?v=zdLCVjz0SAA>
- Gunawardena, M. in Koivula, M. (2023). Children's social-emotional development: The power of pedagogical storytelling. *International Journal of Early Childhood*, 1–22. <https://link.springer.com/article/10.1007/s13158-023-00381-y>
- Hibbin, R. (2016). The psychological benefits of oral storytelling in school: developing identity and empathy through narrative. *Technology, pedagogy and education*, 34(4), str. 218–231.
- Jamar, N. (2020). Pravljice na Glasbeni šoli Jesenice. *Šolska knjižnica*, 29(2–3), str. 36–42.
- Jamar, N. (2021). Teta Pehta – Marica Globočnik. V Kamra. <https://www.kamra.si/digitalne-zbirke/item/teta-pehta-marica-globocnik.html>
- Kamra. (2024). Osrednja knjižnica Celje. <https://www.kamra.si/>
- Križnik, G. (2020). *Sveti Coprijan: pravljice, povedke in drugo pripovedno izročilo iz Motnika in okolice*. Založba ZRC.
- Lukovnjak, J. (2020). Svetovni dan pripovedništva. Slovenec. <https://www.slovenec.org/2020/03/19/svetovni-dan-pripovednistva/>
- Mariyam, M. idr. (2021). The effect of storytelling on Covid-19 prevention behavior in school-age children. *Bali Medical Journal*, 10(3), str. 1285–1288.
- Marjanovič Umek, L. in Fekonja, U. (2019). *Zgodbe otrok: razvoj in spodbujanje pripovedovanja*. Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- McGowan, T. M. (2010). The kamishibai classroom: engaging multiple literacies through the art of »paper theatre«. Santa Barbara: Libraries Unlimited.
- Mello, R. (2001). Building bridges: how storytelling influences teacher and student relationships. V *Proceedings, storytelling in the Americas Conference* (1–14). Brooks University Press. <https://eric.ed.gov/?id=ED457088>
- Mrežnik. (2024). Narodna in univerzitetna knjižnica. <https://mreznik.nuk.uni-lj.si/en/>
- Pečjak, S. (2010). *Psihološki vidiki bralne pismenosti: od teorije k praksi*. Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Phillips, L. (2000). Storytelling: the seeds of children's creativity. *Australasian Journal of Early Childhood*, 25(3), str. 1–5.
- Pravljčni studio. O projektu. (2024). Zavod Divja misel. <https://pravljicnistudio.si/o-projektu/>
- Pravljčni studio. Pripovedovalska škatla. Zavod Divja misel. <https://pravljicnistudio.si/pripovedavalsko-orodje/pripovedovalska-skatla/>
- Pripovedovati. (2004). ISJFR ZRC SAZU. <https://fran.si/iskanje?View=1&Query=pripovedovati>
- Rezultati mednarodne raziskave bralne pismenosti četrtošolcev PIRLS 2021*. (2023). Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje. <https://www.gov.si/novice/2023-05-16-rezultati-mednarodne-raziskave-bralne-pismenosti-cetrto-solcev-pirls-2021/>
- Rutar, D. (2012). Kako možgani vplivajo na učenje in kako učenje vpliva na možgane. *Vzgoja in izobraževanje*, 43(6), str. 25–30.
- Sitar, J. (2018). *Umetnost kamišibaja*. Aristej.
- Tancer, L. (2021). Pripovedovanje je del kulturnega izročila vseh ljudstev sveta. Slovenec. <https://www.slovenec.org/2021/03/19/pripovedovanje-je-del-kulturnega-izrocila-vseh-ljudstev-sveta/>
- Voglar, M. (1976). *Otrok in glasba*. DZS.